

GP

Gemenskap & påverkan

NUMMER 1, FEBRUARI 2025
MEDLEMTIDNING FÖR FDUV OCH DUV-FÖRENINGAR

TEMA:

DELAKTIGHET

Funktionshinderkortet
gör resandet lättare
för Maria

Sidan 4

Mitt val öppnar upp
politiken för fler

Sidan 9 & 29

En digital värld där
alla är välkomna

Sidan 16

Finland har en ny
funktionshinderlag

Lättläst på sidan 30

Innehåll

3 Ledare: Förändringens tid är nu

4 "Självklart ska hon vara med"

Maria Neuman är en av de 36 000 finländare som i dag har EU:s funktionshinderkort, men många fler kunde ha nytta av det. Tack vare kortet kan personer med funktionsnedsättning lättare resa och delta i aktiviteter i samhället.

s. 4
& 26

8 Kolumn: Tänk om ...

9 Mitt val gör politik tillgängligt för fler

En majoritet av personer med intellektuell funktionsnedsättning röstar inte. Målet med studiecirkeln Mitt val är att minska demokratiglappet genom att hjälpa dem vara delaktiga i demokratin.

s. 9
& 29

12 Påverkan: Det du behöver känna till om den nya funktionshinderlagen

14 Från vänskap till handledarskap

15 FDUV tipsar: Att göra hela familjen delaktig

16 En digital värld där alla är välkomna

I och med digitaliseringens framfart riskerar personer med funktionsnedsättning hamna i ett digitalt utanförskap. Det vill DigiJag ändra på.

20 Stämningar från jubileumsseminariet

22 Notiser

24 Kalender

26 LÄTTLÄST

26 Funktionshinderkortet gör det lättare att resa och delta

28 Ny lättläst broschyr om åldrandet

29 I Mitt val lär man sig om val och demokrati

30 Finland har en ny funktionshinderlag

s. 12
& 30

32 FÖRENINGSSINFO

35 Föreningsprofilen: Ralf och Anki Snellman

s. 20

Förändringens tid är nu

Gemenskap & påverkan (GP) är FDUV:s tidning som bevakar funktionsrättsområdet, särskilt sådant som berör svenskspråkiga personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning och deras familjer. Tidningen skickas till alla medlemmar i DUV-föreningarna och Steg för Steg. GP utkommer med fyra nummer per år.

Nästa nummer utkommer vecka 22. Skicka material senast 29.4.2025.

Respons och material:

gp@fduv.fi eller per post till
Tidningen Gemenskap & påverkan
FDUV, Nordenskiöldsgatan 18 A,
00250 Helsingfors

Ansvarig utgivare:

Annette Tallberg-Hahtela

Redaktionssekreterare:

Matilda Hennell

Redaktionsråd:

Camilla Forsell
Alexandra Frisk
Matilda Hennell
Sofia Jernström
Maria Österlund

Layout och ombrytning:

Linnéa Sjöholm

Pärmbild: Maria Neuman.

Foto: Ann-Britt Pada

Adressändringar

och prenumerationer:

lotta.vaskola-aminne@fduv.fi

040 162 72 02

Priset för en årsprenumeration är 40 €.

Upplaga: 2 500

Tryckeri: Waasa graphics, Vasa 2025

ISSN 2736-8130 (print)

ISSN 2736-8149 (online)

Foto: Sofia Jernström

De senaste åren har det känts som om förändring är mera regel än undantag: för drygt två år sedan fick vi de nya välfärdsområdena, fjolåret kantades av regeringens beslut om olika nedskärningar och från årsskiftet har vi en ny lag om funktionshinderservice. Ordet reformtrötthet beskriver situationen rätt bra - man blir matt av mindre.

Den nya funktionshinderlagen är ändå en milstolpe vi länge väntat på. Så länge jag jobbat på FDUV har en sammanslagning av specialomsorgslagen och handikappservicelagen varit aktuell. Ännu längre har en förnyelse av funktionshinderlagstiftningen varit på gång. Och det finns mycket bra i lagen, så som stöd för att fatta beslut och särskilt stöd för delaktigheten. Dessa två tjänster är några av de grundfrågor

FDUV kämpat för - att få information och stöd så att man kan vara med och påverka beslut som gäller ens eget liv samt att få ta del av samhället som andra. Om själva lagen kan du läsa mera på sidan 12.

Hur lagen kommer att tolkas och hur tjänsterna kommer att arrangeras vet vi inte i skrivande stund. Därför vill jag understryka att vi på FDUV finns här vid er sida. Ta gärna kontakt med oss och berätta om era erfarenheter av den nya lagen.

De kommande åren medför också förändringar inom FDUV. De statliga bidragen till social- och hälsovårdsorganisationerna har i år minskat med 80 miljoner euro och ytterligare 50 miljoner ska sparas in fram till år 2027. På FDUV har vi redan känt av nedskärningarna och vi gör vårt bästa för att anpassa och utveckla verksamheten inför framtiden.

I förändringstider behövs en vilja att lyssna och genuint diskutera med varandra. Vi ska tillsammans forma förbundet så att det bäst svarar på de behov våra medlemsföreningar och ni svenskspråkiga personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning och anhöriga har.

Annette Tallberg-Hahtela,
verksamhetsledare

”Självklart ska hon vara med” – funktionshinderkortet främjar delaktighet

Maria Neuman i Vasa är en av de 36 000 finländare som i dag har EU:s funktionshinderkort, men många fler kunde ha nytta av det. Tack vare kortet kan personer med funktionsnedsättning lättare resa och delta i aktiviteter i samhället på lika villkor.

Maria Neuman älskar att resa. Hon har varit i över 30 olika länder, berättar hennes mamma **Majvor Neuman**. Tillsammans räknar de upp ställen som Dubai, Hawaii och Spanien. Men hon har ett favoritresmål framom alla andra.

- Helsingfors! säger Maria och lyser upp som en sol.

- Jo vi är lite speciella på det sättet att vi brukar ta tåget till Helsingfors, bo på hotell och åka spårvagn, berättar Majvor med ett leende.

Helst åker Maria med någon av de gamla spårvagnarna.

De kan stå på hållplatsen och låta de nyare åka förbi i väntan på en av äldre modell, en som skramlar så där charmigt. Marias favorit var länge spårvagn 3T som åkte som en åtta genom stora delar av Helsingfors, men den finns inte längre.

Om Maria får bestämma står också valet av hotell klart:

- Hotell Marski mitt emot Stockmann.

I flera år köpte Maria och Majvor dubbla biljetter när de åkte till Helsingfors, men det behöver de inte längre göra. Tack vare att Maria har EU:s funktionshinderkort - med A-märkning - får Maria ta med sig en följeslagare gratis.

Maria har haft kortet sedan 2019 men använt det mer aktivt först från 2023 då hon och Majvor förstod vad allt det kan användas till.

Förutom att vara på resande fot gillar Maria att gå på museum, till exempel Kuntsi museum för modern konst och Tikanojas konsthem. Där kan Maria uppvisa EU:s funktionshinderkort och då behöver hon bara betala för ett inträde.

- Maria gillar mycket att rita och måla och får inspiration av att gå på muséer, berättar Majvor.

På grund av sin funktionsnedsättning kan Maria inte resa och gå på konstevenemang på egen hand, men för utomstående kan det ibland vara svårt att se hennes behov av assistans eller andra anpassningar.

- Maria är så bra på att röra sig så vissa har svårt att förstå att det finns ett funktionshinder, berättar Majvor.

Då är det behändigt att kunna uppvisa funktionshinderkortet, ett officiellt utfärdat intyg, som nästan ser ut som ett körkort.

- Det är fint. Där står mitt namn, säger Maria.

För Majvor har det alltid varit viktigt att kunna erbjuda sin dotter olika upplevelser.

- Hon har varit med på resor från första början. Jag tycker det är självklart att hon ska vara med.

Snart bär det av på en resa till Stockholm och då ska Maria och Majvor testa hur funktionshinderkortet funkar där. De har inte tidigare provat använda det utomlands.

Ett hjälpmedel för kommunikation

Petra Rantamäki på Funktionshinderkortsbyrån berättar att syftet med EU:s funktionshinderkort är att främja delaktighet.

- Funktionshinderkortet är inte ett rabattkort, utan ett kort som ska stärka jämlikheten. Det ska göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att delta i olika aktiviteter utan att det medför tilläggskostnader för dem, till exempel för assistans.

Med hjälp av kortet kan man enkelt uppvisa sitt stödbehov eller behov av anpassningar. Många har speciellt lyft fram att funktionshinderkortet varit till nytta vid resor, berättar Petra.

- Fördelen med funktionshinderkortet är att det är ett lätt sätt att kommunicera om sina stödbehov. I synnerhet om man har en funktionsnedsättning som inte syns utåt kan det här vara en fördel. Det betyder också att man kan visa kortet i stället för att ha med sig några andra dokument eller

behöver berätta hela sin livshistoria.

I november i fjol hade cirka 36 000 personer beviljats EU:s funktionshinderkort i Finland. Av dem har 30 000 A-märkning. Det ges till sådana som ofta behöver ha en assistent eller stödperson med sig. Det finns ingen exakt siffra på hur många personer i Finland som skulle ha rätt till kortet, men upp till 300 000 personer uppskattas höra till målgruppen.

- Fler skulle gärna få känna till funktionshinderkortet. Många som skulle ha rätt till ett kort vet inte om möjligheten, säger Petra.

→

”

Kortet hjälper att kommunicera kring stödbehoven.

Maria Neuman gillar att gå på museum och brukar besöka bland annat Kuntsi i Vasa tillsammans med sin mamma Majvor Neuman.

Ska bli lättare att resa inom EU

Kortet söks från FPA som kontrollerar om man har ett beslut som berättigar till funktionshinderkortet. I och med den nya lagen om funktionshinderservice har det skett ändringar i vilka beslut som berättigar till att få beställa kortet. Beslut enligt den gamla lagstiftningen gäller parallellt med de nya. Alla som har beslut på service enligt den nya lagen har rätt till funktionshinderkortet. Ändringen innebär att fler än tidigare kan få det.

Även andra ändringar är på kommande. EU godkände nämligen nyligen ett direktiv om funktionshinderkortet. Bland annat ansökningsförfarandet kommer att ändra, men hur det exakt blir klarnar först senare.

I och med direktivet ska funktionshinderkortet tas i bruk i alla EU:s medlemsländer för att underlätta resandet inom unionen. Hittills har kortet bara funnits i åtta pilotländer, varav Finland är ett. Men även i länder som ännu inte har funktionshinderkortet har många haft nytta av det, också utanför EU, berättar Petra.

Enligt henne har responsen på kortet i det stora hela varit mycket god.

- Det uppmuntrar till ett bredare deltagande och underlättar kundbetjäningstillfällena.

Sedan kan det hända att vissa besöksmål och tjänsteleverantörer inte känner igen funktionshinderkortet, trots att de i sina officiella kanaler säger att kortet ska duga hos dem.

- Ja det stämmer att alla serviceproducenter eller all deras personal inte känner till funktionshinderkortet - på samma sätt som de inte känner till rimliga anpassningar.

Petra tror att ju fler som använder kortet desto mer känt kommer det att bli. Det handlar också mycket om hur de olika aktörerna sköter inskolningen av ny personal.

Det finns i dag ungefär 540 besöksmål och tjänsteleverantörer där man kan använda funktionshinderkortet. Det är simhallar, teatrar, biografier, nöjesparker, festivaler, bussbolag med flera. Om man har önskemål på fler ställen som borde ingå kan man tipsa Funktionshinderkortbyrån att ta kontakt med dem. Enligt Petra kan kortet också fungera på fler ställen än vad som finns uppgett på kortets webbplats. Hon betonar ändå att EU:s funktionshinderkort inte kan ställas som krav för anpassningar.

- Kravet på rimliga anpassningar gäller alla, inte bara sådana besöksmål som meddelat att de har funktionshinderkortet i användning. Men kortet hjälper att kommunicera kring stödbehoven.

Text: Matilda Hemnell

Foto: Ann-Britt Pada

Du kan läsa om fler erfarenheter av funktionshinderkortet på de lättlästa sidorna på sidan 26.

”

Många som skulle ha rätt till ett kort vet inte om möjligheten.

Maria Neuman har ett favoritresmål framom alla andra: Helsingfors. - Vi brukar ta tåget till Helsingfors, bo på hotell och åka spårvagn, berättar Majvor Neuman. Som Marias ledsagare får hon åka med gratis tack vare funktionshinderkortet.

Funktionshinderkortet är ett hjälpmedel för kommunikation och delaktighet

Syftet med EU:s funktionshinderkort är att göra det lättare för personer med funktionsnedsättning att delta i olika aktiviteter i samhället. Med kortet kan man enkelt visa att man behöver hjälp eller stöd, till exempel vid resor inom kollektivtrafik och på idrotts- eller kulturevenemang.

I vissa fall kan funktionshinderkortet ha ett A-märke. Det ges till sådana personer som ofta har en assistent med sig. På baksidan av kortet kan man också få vissa symboler som visar vilken typ av stöd man behöver.

Funktionshinderkortet är frivilligt för både kortanvändare och tjänsteleverantörer. Det kostar 10 euro och gäller i 10 år.

Funktionshinderkortet söks från FPA. FPA kontrollerar om du har ett beslut som berättigar till funktionshinderkort och beviljar dig i så fall rätten att beställa kortet. Sedan får du per e-post en länk till beställningstjänsten. Via den ska du fylla i din kortansökan, ladda upp ett fotografi på dig själv och betala för funktionshinderkortet. Kortet kommer på posten inom cirka en månad efter att du har betalat din beställning.

Mera information om funktionshinderkortet och hur man ansöker om det finns på funktionshinderkortets webbplats. Där hittar du också de besöksmål där kortet är i användning och instruktioner för hur man kan ansöka om kortet på en boendeenhet och/eller om man saknar nätbankskoder.

vammais kortti.fi/se

Tänk om ...

Varför är det så svårt att se möjligheter? Varför är de flesta av oss så rädda för det okända?

Sista året i grundskolan betyder i de flesta fall prao. Dottern på 15 år hade sett fram emot de här veckorna i skolan och pratade om att hon ville till sitt gamla dagis på prao.

Vi har försökt uppfostra henne till att vara självständig och våga prova på nya saker, allt från simskolor med Folkhälsan, dans och scouting till klättring i Arbis, med mera. Helt oanpassade grupper. Dels för att få goda förebilder, dels för att öva på det sociala i större grupper med andra jämnåriga. Men visst har jag varit rädd för hur hon platsar in och vilket bemötande hon får. Det syns ju på henne att hon har Downs syndrom.

Med små barn kan blickarna och frågorna bli ganska direkta, ofta på gott men ibland kan frågorna också göra ont, åtminstone för mig som mamma. Men själv brukar jag tycka blickarna från vuxna på stan som stirrar och viskar något till sitt sällskap är värre, men det är jag det.

Så jag var fundersam. ”Vill du verkligen vara på prao på dagis?”

Jag fick ingen chans att komma med fler funderingar. En dag kom hon hem och sa att hon cyklat dit efter skolan och frågat om plats. Blanketten som skulle fyllas i hade hon lämnat där och hon hade även försökt ringa föreståndaren som inte var närvarande just då. Det slutade med att hon skrev ett mejl som jag fick läsa och kommentera.

Hon var välkommen!

Veckan blev en succé även om hon sista dagen var trött efter att ha tillbringat tid med barn i åldern 3-5 år sex timmar varje dag. ”Jag älskar barn och att hjälpa till!”

Andra praoveckan närmade sig med rasande fart. Hur skulle vi hitta en till plats som skulle bli lika lyckad? Kanske borde jag kontakta någon bekant, men vem?

En dag hade de fått sluta tidigare och jag nämnde i mitt WhatsApp-meddelande att vi borde fixa den där praoplatsen. ”Jag går till Villa Jung” (ett serviceboende för äldre). Jag satt med hjärtat i halsgropen. Vad skulle vi hitta på då de säger nej?

”Dom sa ja. Jag fick plats!”

Texten blev suddig på skärmen. Att få chansen, det är det viktiga! Sedan vet man inte i förväg hur något blir och fungerar i praktiken. Att arbetsplatser vågar ta emot unga som kan behöva lite mer handledning är fint. Man vet ju faktiskt inte om ett jobb passar en före man provat. Det gäller oss alla!

Även den veckan blev lyckad och responsen blev positiv från arbetsplatsen och dottern var mer än nöjd. ”Jag vill jobba med människor.”

Nu är det lite svårare att hitta en utbildning där den drömmen kan bli verklighet. Man skulle önska fler valmöjligheter för personer som ska börja studera på en yrkesutbildning med krävande särskilt stöd, speciellt eftersom det i Finland är obligatoriskt att studera tills man är 18 år. Behovet av studieplatser ser ut att öka så här skulle det finnas möjligheter. Tänk om utbildningsanordnare skulle bredda sin verksamhet och skapa linjer som kunde inkludera fler ...

Foto: Privat

”

Att få chansen,
det är det viktiga!

Åsa Broo,
mamma till tre, utbildad lärare, men just nu projektkoordinator

Mitt val – för att alla väljare ska få vara delaktiga i demokratin

En majoritet av personer med intellektuell funktionsnedsättning röstar inte. Målet med studiecirkeln Mitt val är att minska demokratiglappet genom att göra politik tillgängligt för fler.

- Jag är nog lite intresserad av politik, säger **John Campbell**, en av deltagarna i den studiecirkel som just ska börja i Helsingfors.

Tillsammans med **Sara Alavesa**, **Jonas Bergholm**, **Niclas Jansson**, **Elmer Orlo**, **Maria Selenius**, **Jon Tallberg** och några till som inte kan vara med just i dag ska John få diskutera och lära sig mer om val och demokrati. Det är **Mayvor Lintinen** och **Sabina Öhman** som håller i trådarna för studiecirkeln. Inför uppdraget har de gått en tredelad cirkelledarutbildning i Mitt val.

- Mitt val är en metod för att tillgängliggöra demokrati och röstning för personer med intellektuell funktionsnedsättning, berättar **Kjell Stjernholm** som varit med och utvecklat Mitt val på Studieförbundet Vuxenskolan i Sverige, och som ha dragit en del av utbildningen.

Syftet med metoden är att höja valdeltagandet i den här målgruppen. I praktiken handlar det om studiecirkel om val och demokrati. En viktig ingrediens är att man inte bara lär ut hur själva röstningen går till utan också vad valet handlar om.

- Det är ingen idé att lära ut hur man röstar om man inte också lär ut vad man röstar om. Då blir det genast lite känsligare, påpekar Kjell.

Många är rädda för att den här typen av program ska styra vem de som deltar ska rösta på, men det är inte alls syftet.

- Vi ska vara politikens bästa vän, en facilitator, men inte försöka få till ett särskilt valresultat.

Det här har man inom Mitt val löst genom att i stället för att erbjuda svar bjuda in politiker och partier att berätta om vad de står för och svara på deltagarnas frågor.

Ett lyckat koncept nu också i Finland

- Vi hjälper dem att vara väljare och det funkar. 85 procent av dem som deltar röstar, det har forskning vid Uppsala universitet visat.

Siffran är anmärkningsvärd med tanke på att valdeltagandet ibland den här målgruppen på 90-talet låg på kring 20-30 procent. Det var de här låga siffrorna som Kjell reagerade på och som är bakgrunden till att Mitt val-konceptet utvecklades.

Sara Alavesa och John Campbell räcker upp handen vid en omröstning på studiecirkelträffen i Helsingfors.

”

Det är ingen idé att lära ut hur man röstar om man inte också lär ut vad man röstar om.

Mitt val-studie-
materialet är
utvecklat i Sverige
och nu anpassat
för att fungera i
Finland.

- Personer med intellektuell funktionsnedsättning hör till dem som är mest beroende av vad makten bestämmer genom myndighetsutövning och myndighetsbeslut. Om de inte deltar i val blir demokratiunderskottet gigantiskt.

Mitt val ordnades första gången i Sverige inför valet 2014 och hittills har 1800-1900 personer deltagit i studiecirkelarna. Efter vårens kommunal- och valfärdsområdesval i Finland har omkring 60 personer varit med om studiecirkelarna här hos oss. Det är Svenska Folkskolans Vänner som i samarbete med Steg för Steg och FDUV utbildat cirkelledare och själva studiecirkelarna koordineras av Steg för Steg. De ordnas förutom i Helsingfors också i Åbo, Pargas, Ekenäs, Vasa, Kristinestad och Jakobstad. De flesta av dem ordnas i samarbete med den lokala DUV-föreningen.

Lättpratade valdiskussioner

Som en del av studiecirkelarna ordnas lättpratade valdiskussioner. Inför dem får de deltagande politikerna ta del av en kort utbildning i att tala lätt språk. Kjell framhåller att det förstås inte gör dem till mästare i att uttrycka sig lättförståeligt, men valdiskussionerna har ändå varit mycket omtyckta - även av politikerna som uppger att de lärt sig mycket. Frågorna som diskuteras kommer från deltagarna i studiecirkeln.

- På det sätter vänder vi på maktförhållandena.

Kjell berättar också om hur politikerna genom diskussionerna fått upp ögonen för vad det lätta språket medför. De kan nå nya väljare, men inte heller dölja sina ståndpunkter bakom luddiga formuleringar.

Trots de goda erfarenheterna av Mitt val i Sverige finns det också bekymmer och utvecklingsbehov.

- Vi har hållit på nu i över tio år. Från första början har det varit lätt att få med partierna. Utmaningen är att få personer med intellektuell funktionsnedsättning att gå studiecirkeln.

För många är det inte givet vad de kan ha för nytta av att delta, de kan sakna de helt grundläggande kunskaperna om val och demokrati. De kanske inte heller nås av information om Mitt val. De är ofta beroende av att någon annan berättar åt dem om den här möjligheten.

”

Vi hjälper dem att vara
väljare och det funkar.

Om personer med intellektuell funktionsnedsättning av rädsla för valfusk inte får hjälp att rösta förhindras de i praktiken att delta i valet, säger Kjell Stjernholm som utvecklat Mitt val-metoden i Sverige.
Foto: David Lenander

- Om anhöriga eller vården inte tycker att de ska rösta eller att det är relevant så nås de inte av information om möjligheten. Därför måste vi också öka bildningen hos dessa grindvakter.

Inledande träff med övningar i demokrati och beslutsfattande

I Helsingfors har den första studiecirkeln kommit i gång. I början får deltagarna rösta om de vill ha en paus under den två timmar långa träffen. En majoritet vill ha paus. Då är det bestämt - det blir en paus. Också nästa fråga blir en liten övning i demokrati och beslutsfattande. När ska pausen vara, klockan 18.30 eller 18.45? Två röstar på halv sju och fem på alternativet kvart före sju. Även nu är det majoritetsbeslut som gäller.

Efter en presentationsrunda tar de sig an ordet demokrati. Vad betyder det? Jo att folket bestämmer.

- Målet är att vi alla ska kunna påverka, det är därför vi är här, säger Mayvor.

I Finland har vi allmän och lika rösträtt, förklarar Sabina.

- Alla får rösta och varje röst är lika mycket värd.

I Finland fick personer med intellektuell funktionsnedsättning rösträtt 1972. Före det var de omyndigförklarade. På en fråga om rösträtten också gäller dem med intressebevakare svarar Sabina ja. Alla över 18 får rösta.

En av deltagarna som har erfarenhet av att förhandsrösta undrar hur valhemligheten bibehålls när både valkuvertet med röstsedeln och följbrevet sätts i samma gula ytterkuvert. Det är en kvistig fråga och en ypperlig chans att ta reda på tillsammans med gruppen. På webbplatsen vaalit.fi hittar de svaret: först öppnar centralvalnämnden ytterkuvertet och granskar följbrevet, sedan skiljs följbrevet och valkuvertet åt. Valkuvertet öppnas först på valdagen när rösträkningen börjar.

Ett av målen med studiecirkeln är att frågorna som diskuteras och utreds utgår från deltagarna, det ska stärka dem i deras känsla att de kan och att de vill veta mera.

Diskussionerna flyter på och plötsligt är klockan redan 19.20. Frågan är om de ännu hinner gå igenom lite av det planerade programmet, eller om de ska avsluta här. De röstar.

- Vem vill att vi fortsätter? frågar Mayvor.

Alla räcker upp handen.

Efter den här inledande träffen återstår ännu fyra träffar. Nästa gång ska de titta närmare på kommunalvalet och inför den träffen får de alla en uppgift. De ska fundera på vad som är viktigt för dem i vardagen och ta med en sak eller ett foto som beskriver det. Sedan ska de tillsammans fundera på om och hur kommunen kan stöda eller jobba för det som respektive deltagare tycker är viktigt.

Niclas Jansson och Jon Tallberg deltar i diskussionerna under studiecirkeln. Nan Björkskog-Lindborg (till vänster) är med som handledare.

”

Alla får rösta och varje röst är lika mycket värd.

Fakta om Mitt val

- En metod som utvecklats i Sverige av Studieförbundet Vuxenskolan.
- Går ut på studiecirkel om val och demokrati för personer med intellektuell funktionsnedsättning.
- I Finland har Svenska Folkskolans Vänner i samarbete med Steg för Steg och FDUV utbildat studiecirkelledare.
- Inför kommunal- och välfärdsområdesvalen i april ordnas studiecirkel på sju orter, med fem träffar per ort.
- Sista träffen är en lättpratad valdiskussion med inbjudna kandidater som också får en kort utbildning i att tala lätt språk.

Text: Matilda Hemnell

Foto: Sofia Jernström

Det du behöver känna till om den nya funktionshinderlagen

Efter många års hopande och roende har den nya lagen om funktionshindersservice trätt i kraft vid årsskiftet.

Från och med den 1 januari 2025 har Finland en ny lag om funktionshindersservice. FDUV har jobbat för den här lagen länge, i cirka 20 år. Vi har ansett att lagstiftningen behöver förnyas för att motsvara dagens behov, en modern människosyn och FN:s funktionshinderkonvention.

Även om lagen är ett stort steg framåt för modernare funktionshindertjänster, anser vi att lagen inte är perfekt. Vi oroar oss särskilt för att de ändringar som gjordes i lagen hösten 2024 kommer att leda till att det bli svårare och mer byråkratiskt att få funktionshindersservice.

Hur väl lagen kommer att fungera i praktiken klarnar de kommande åren och i det här skedet finns ännu många öppna frågor. Vi vet till exempel inte hur välfärdsområdena kommer att tolka lagen och hur de ordnar tjänsterna i praktiken. En annan stor fråga är om välfärdsområdena har tillräckligt med resurser för funktionshindersservicen. Det behövs även ny rättspraxis för att veta hur lagen ska tolkas, vilket är en process som tar flera år.

Speciellt när det sker stora förändringar är det viktigt att känna till sina rättigheter. Därför har vi i den här artikeln svarat på de vanligaste frågorna om lagen.

Vad handlar lagreformen om och varför stiftades en ny lag?

Reformen handlade om att sammanlåsa lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (specialomsorgslagen) från 1977 och lagen om service och stöd på grund av handikapp (handikappservicelagen) från 1987 till en ny lag om funktionshindersservice.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är en viktig utgångspunkt för lagen. Efter att Finland skrev under funktionshinderkonventionen 2007 fanns det ett behov av att uppdatera bland annat funktionshinderlagstiftningen.

Syftet med lagen är att uppnå likabehandling, delaktighet och deltagande i samhället för personer med funktionsnedsättning. Dessutom ska lagen stöda deras möjligheter att leva självständigt och säkerställa tillräcklig service av god kvalitet.

En av de viktigaste förändringarna handlar om att den nya lagen ska utgå från individuella behov i stället för diagnos.

Har en person med intellektuell funktionsnedsättning rätt att få tjänster via funktionshinderlagen?

Vem som har rätt att få funktionshindersservice är en av lagens allra viktigaste frågor och svaret är tyvärr inte helt enkelt. På FDUV anser vi att alla personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning ska få service via lagen i enlighet med sina individuella behov, men det finns en risk att lagen tolkas så att en del i stället för funktionshindersservice får tjänster via socialvårdslagen.

I funktionshinderlagen är det paragrafen om tillämpningsområde som definierar vem som har rätt att få service via lagen. Det är den här paragrafen som regeringen Orpo valde att ändra före lagen trädde i kraft. Det fanns en oro för att äldre utan funktionsnedsättning skulle kunna få service via lagen och det skulle leda till ökade kostnader. Syftet med ändringen, som godkändes i december 2024, var att bevara funktionshinderlagen som en speciallag för personer med funktionsnedsättning. Utmaningen är att tillämpnings-

området blev svårtolkat. En av de knepigaste frågorna i hela lagberedningen har varit hur man klart och tydligt definierar vem som är en person med funktionsnedsättning i behov av funktionshinderservice.

För att få service via funktionshinderlagen ska man alltså uppfylla den definition på en person med funktionsnedsättning som finns i tillämpningsområdet. I paragrafen ingår dessutom bestämmelser om när en person med funktionsnedsättning ska hänvisas till den allmänna lagstiftningens tjänster, till exempel socialvårdslagen, och när speciallagen om funktionshinderservice blir aktuell.

FDUV och övriga funktionshinderorganisationer har kritiserat ändringarna i lagens tillämpningsområde. Vi ser att det finns risk för att de personer med lindrig intellektuell funktionsnedsättning som tidigare fått service via handikappservice- eller specialomsorgslagen i större utsträckning än tidigare hänvisas till den allmänna lagens tjänster. De här tjänsterna är behovsprövade och avgiftsbelagda, till skillnad från tjänsterna i funktionshinderlagen. Riksdagen har ändå betonat att personer med lindrig intellektuell funktionsnedsättning och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ska omfattas av den nya lagen. Alla ska få en individuell bedömning av servicebehovet. Enligt social- och hälsovårdsministeriet kan en liten grupp av klienter komma att hänvisas till de tjänster som omfattas av den primära allmänna lagstiftningen. Det gäller personer för vilka de primära tjänsterna har varit lämpliga och tillräckliga redan från början, skriver ministeriet på sin webbplats.

Hur välfärdsområdena tolkar tillämpningsområdet är med andra ord ännu oklart och kommer att klarna de kommande åren. Därför är det viktigt att lagen följs upp och att brister korrigeras vid behov.

Vilka tjänster ingår i lagen?

Lagen innehåller många bekanta tjänster och några helt nya tjänster. Största delen av tjänsterna i lagen är subjektiva rättigheter, det vill säga att välfärdsområdet är skyldigt att ordna tjänsten förutsatt att man uppfyller kriterierna.

Följande tjänster ingår i lagen:

- Träning
- Personlig assistans
- Stöd i att fatta beslut
- Särskilt stöd för delaktigheten
- Krävande multiprofessionellt stöd
- Stöd för boendet
- Kortvarig omsorg
- Dagverksamhet
- Arbetsverksamhet för personer med IF
- Stöd för rörligheten
- Ekonomiskt stöd

Vad händer med våra tjänster? Kommer alla våra beslut att uppdateras?

Från och med 1.1.2025 behandlas nya ansökningar om funktionshinderservice enligt den nya lagen.

Funktionshinderlagen innehåller en övergångsperiod på tre år. Det här betyder i praktiken att klientplanen och alla beslut enligt den gamla lagstiftningen ska uppdateras under övergångsperioden, senast år 2027.

Beslut enligt handikappservice- och specialomsorgslagen är i kraft under den tiden som antecknats i besluten eller tills de uppdateras i enlighet med den nya lagen. Klientplanen och besluten ska uppdateras när personen med funktionsnedsättning själv ber om det eller när hans servicebehov förutsätter det.

Under övergångsperioden är det möjligt att ha tjänster enligt den gamla och den nya lagstiftningen samtidigt. Alla beslut behöver alltså inte på en gång uppdateras enligt den nya lagen.

Kan funktionshinderservicen börja kosta?

Tjänsterna i funktionshinderlagen är avgiftsfria på samma sätt som tjänsterna enligt handikappservice- och specialomsorgslagen hittills har varit. Precis som tidigare kan ändå en del kostnader såsom uppehälle för boende och självrisk för färdtjänsten tillkomma.

Om personen i stället för funktionshinderservice beviljas tjänster enligt de allmänna lagarna, till exempel socialvårdslagen, kan tjänsterna börja kosta. Därför innehåller funktionshinderlagen en helt ny skyddsbestämmelse gällande klientavgifter. Den ska användas när klientavgifterna gör det omöjligt eller svårt att ta emot service enligt den allmänna lagstiftningen. Då ska avgifterna för den allmänna lagstiftningens tjänster sänkas eller slopas helt.

Text: Vanessa Westerlund,
sakkunnig inom påverkansarbete
Illustration: Albert Pinilla

Mera information om lagen finns på FDUV:s webbplats. På sidan 15 ger Camilla Forsell tips med tanke på stärkt delaktighet som betonas i den nya lagen.

Foto: Sofia Jenström

Från vänskap till handledarskap

Roger Eriksson hittade en livslång vänskap som också gjorde honom till handledare. Jonas Jansson har blivit som en del av familjen, berättar han.

Deras historia börjar i klassrummet för ungefär 25 år sedan då Jonas Jansson var Roger Erikssons elev. Roger visste inte då att Jonas skulle bli en vän för livet. Några år senare blev Roger ordförande för en bostadsförening där Jonas råkade bo i en av lägenheterna. De kom i närmare kontakt med varandra och en dag kom Jonas och frågade Roger om han kunde tänka sig att bli hans handledare.

Roger ser på handledarskapet som något unikt och skräddarsytt specifikt för den person man handleder. Uppdraget går ut på att man hjälper och stöder personen i olika livssituationer. För Jonas del är det framför allt samhälls-engagemanget och de uppdrag han har inom Steg för Steg som är viktiga. Jonas är aktiv i Steg för Stegs styrelse och Jakobs-gruppen, där också Roger fungerar som handledare.

Inför möten diskuterar Roger och Jonas igenom föredragningslistan så att Jonas känner sig väl förberedd.

- Vi läser igenom papper som han har fått och diskuterar så att han vet vad han ska fråga om på till exempel styrelsemöten.

En del resande hör också till styrelsearbetet, då är det bra att Roger finns med som stöd för att hitta till rätt hotellrum eller hålla tidtabellen. Handledarskapet bidrar till att Jonas får vara med i sociala sammanhang med sin fulla potential och att han är lika väl insatt som de andra i styrelsen. Det främjar Jonas delaktighet.

- Det handlar om att finnas till som stöd och hjälp, vid sidan av, alltid när det behövs, summerar Roger handledaruppdraget.

Han poängterar att det är en stor fördel att känna varandra väl och Roger har svårt att föreställa sig hur det skulle vara att handleda någon annan än Jonas. De två vännerna pratar om allt mellan himmel och jord och de hörs per telefon nästan varje dag.

- Jag blir orolig om det hinner bli kväll utan att jag hört något från Jonas, säger Roger skämtsamt.

Stöda, inte styra

När han blev handledare var målgruppen personer med intellektuell funktionsnedsättning (IF) bekant för honom sedan tidigare, tack vare förtroendeuppdrag inom Kårkulla. De politiska uppdragen beskriver han som mer principiella medan han som handlare fått "komma ut på verkstadsgolvet" och se hur samhället bemöter personer med IF i verkligheten. De olika uppdragen har berikat varandra.

Det som kännetecknar en bra handledare, enligt Roger, är empati.

- Men det viktigaste och kanske svåraste är att hela tiden se till att den man handleder "har befälet".

Foto: Sofia Jernström

Som handledare ska man finnas till som stöd utan att styra för mycket. Då behövs tålmod. Det kan bli en fallgrop om man låter sina egna åsikter färga av sig på den som blir handledd.

Speciellt utmanade tycker Roger det kan vara i situationer där det diskuteras något han har mycket kunskap om. Roger konstaterar att det ändå alltid är bäst att han låter bli att alls påverka Jonas i sammanhanget.

- Jonas har rätt att agera utgående från sina egna förutsättningar och jag finns till som stöd i det, då vill jag inte snabba på något eller ge honom det svar jag tycker är "rätt".

Enligt Roger är de största fördelarna med handledarskapet alla resor, möten och annat roligt som han får vara med på. Han nämner bland annat storträffen i Borgå och en resa till Stockholm för att träffa Steg för Stegs systemorganisation. En annan höjdpunkt var när Jonas förra hösten utsågs till årets attitydpåverkare i Pedersöre kommun. Då var Roger extra stolt över Jonas.

- Det var häftigt att se honom komma in i fullmäktigesal och få sitt diplom.

Roger konstaterar att handledarskapet i sig är givande men att höjdpunkterna också är viktiga. Den glädje som de för med sig behöver man minnas när de lite jobbigare stunderna kommer, då handledarskapet inte känns så lätt.

Text: Karolina Virta

Att göra hela familjen delaktig

För att service och stöd ska hjälpa mer än stjälpa måste de vara anpassade enligt behov. För att det ska vara möjligt behöver de berörda vara delaktiga när stödåtgärder planeras. Det gäller förstås personen med funktionsnedsättning men också hela familjen. Sakkunniga Camilla Forsell ger tips på material som stöder delaktighet.

I den nya funktionshinderlagen betonas starkt delaktighet och självbestämmande för personer med funktionsnedsättning kring val av tjänster som ska stöda en fungerande vardag. Familjens roll har också stärkts - i flera enskilda tjänster nämns hela familjens rätt till stöd för att uppnå målet med tjänsterna.

Det finns olika materialstöd och arbetsböcker som dels kan hjälpa familjer att känna sig mera delaktiga, dels möjliggöra för professionella en god och inkluderande planering som ser till hela familjens servicebehov. En viktig faktor är att man är förberedd inför mötet med professionella och uppgörandet av en klientplan (tidigare hette det serviceplan).

Arbetsboken *Pussel för ett gott liv 2.0* kan hjälpa familjer att ringa in sin nuvarande livssituation och det konkreta stödbehovet för barnet, ungdomen eller den vuxna med funktionsnedsättning. I arbetsboken kan alla familjemedlemmar beskriva sin syn på vardagen och behovet av stöd. Vad har familjen för nätverk, vad är familjens styrkor och var behövs det utomstående hjälp? Syftet är att hitta lösningar som stöder barnets och familjens välbefinnande utgående från deras individuella syn på ett gott liv. I arbetsboken finns också information om vad som är bra att tänka på inför ett möte med socialarbetaren.

Materialstöd för klientplanen

I THL:s elektroniska *Handbok om funktionshinderservice* finns material som kan användas av professionella tillsammans med familjen för att öka delaktigheten för personen med funktionsnedsättning i klientprocessen. FDUV rekommenderar varmt att man i kontakten med professionella frågar efter *förhandsmaterial* inför uppgörandet av en klientplan.

Via materialet kan personen med funktionsnedsättning få en klarare bild av syftet med en träff och på förhand bilda sig en uppfattning om sina önskemål och behov. För dem som använder alternativa kommunikationssätt är det extra viktigt att man går igenom materialet på ett sätt som gör att personen kan ta till sig det. I vissa fall blir de närståendes roll extra stor i att tolka och förmedla åsikterna till professionella.

I den nya funktionshinderlagen betonas speciellt barnets rätt till delaktighet och i THL:s handbok finns också en *verktygslåda för att reda ut barnets åsikt* som kan användas

i samtal med barn med funktionsnedsättning. Även här är det viktigt att inkludera familjen för att få tips på hur man kan närma sig och kommunicera med barnet.

Att känna sig delaktig och få göra egna livsval

Delaktighet och självbestämmande går på många sätt hand i hand och en person behöver känna sig delaktig för att kunna uppleva en verklig möjlighet att påverka och ta egna beslut i vardagen.

I arbetsboken *Så här vill jag leva mitt liv* finns information och material för personer med funktionsnedsättning som stöder rätten till självbestämmande. Den kan användas på olika sätt för att belysa rätten och vad den kan betyda för olika personer i deras vardag. För någon kan självbestämmande betyda ett självständigt liv i ett eget hem, för någon annan att få välja sina kläder för dagen. Arbetsboken passar som underlag när man för samtal om många av de tjänster som finns i den nya funktionshinderlagen, framför allt tjänsterna stöd i att fatta beslut, träning och särskilt stöd för delaktighet.

Text: Camilla Forsell,
sakkunnig inom familjearbete

Arbetsböckerna *Pussel för ett gott liv* och *Så här vill jag leva mitt liv* finns att ladda ner i vår materialbank på fduv.fi/materialbank.

En digital värld där alla är välkomna

Att titta på filmer via olika streamingtjänster, slöscrolla på sociala medier eller logga in i nätbanken är för många en självklar del av vardagen. Men den digitala världen som den ser ut i dag är inte tillgänglig för alla. En av de grupper som riskerar att hamna i ett digitalt utanförskap är personer med funktionsnedsättning. Det vill DigiJag, med eldsjälarna Michael och Kerstin i spetsen, ändra på.

Michael Kjellberg har en mångsidig karriär i bagaget. Han har jobbat som allt från lastbilschaufför till tryckeriarbetare, och blev även tidigt intresserad av datorer. År 1986 inledde han ett samarbete med särskolan på Gotland.

- De hade köpt in en ny datortyp som hette Amiga, och jag var den enda på ön som visste vad det var för någonting. Då började jag hålla kurser för eleverna. Det var jätteintressant, så jag fortsatte på den banan.

I dag fungerar Michael som anpassningstekniker, vilket innebär att han jobbar med att anpassa maskin- och programvaror för personer med funktionsnedsättning. Michael har erfarenhet av att anpassa maskiner för personer med både fysiska och intellektuella funktionsnedsättningar, och han är mån om att alltid se den enskilda människans önskemål och behov.

Kerstin Gatu har jobbat som arbetsterapeut hela sitt yrkesliv. År 1992 kom hon för första gången i kontakt med personer med intellektuell funktionsnedsättning genom sitt arbete, då hon blev erbjuden en tjänst som arbetsterapeut vid vuxenhabiliteringen i Mora.

- Jag trodde inte att jag var rätt person att jobba med den här målgruppen, men det har visat sig bli en så givande och spännande yrkesresa. Att tacka ja till det där jobb-erbjudandet var det bästa beslutet jag har fattat!

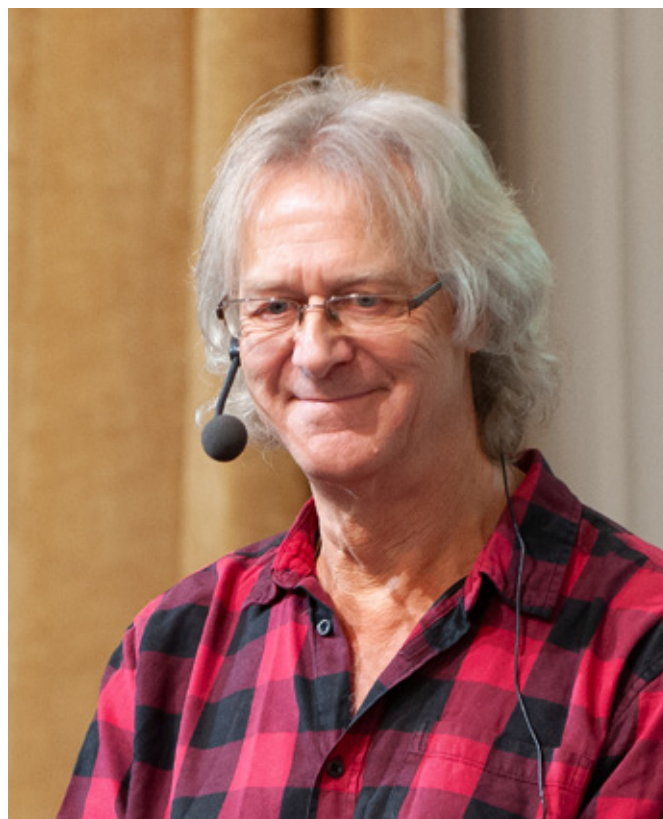
På vuxenhabiliteringen började Kerstin förstå hur man kan använda sig av bilder, uppläsning av text och olika datorfunktioner för att kompensera för de utmaningar som personer med funktionsnedsättning kan ha. Redan då såddes det första fröet till vad som skulle bli Kerstins hjärtefråga - digital delaktighet.

Efter 17 år på vuxenhabiliteringen inledde Kerstin sitt arbete på Mora folkhögskola, där hon jobbar än i dag.

Drömmen om en tillgänglig digital plattform

År 2010 korsades Kerstins och Michaels vägar. Då presenterade Kerstin en idé om att skapa en eftergymnasial utbildning för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Michael var med på noterna.

- När vi drog i gång projektet med en pilotgrupp kunde vi snabbt konstatera att det var helt otänkbart att förvänta sig att deltagarna skulle ha med sig egna datorer. Därför satsade vi på att köpa in datorer som vi kunde anpassa enligt varje deltagares individuella behov. Vi byggde också upp ett eget användargränssnitt, och efter den första kursen märkte vi att det fungerade helt klockrent, berättar Michael.

Michael Kjellberg och Kerstin Gatu berättade om DigiJag och digital delaktighet på FDUV:s 70-årsjubileum i november. DigiJag har redan börjat hitta sin väg till andra länder, bland annat till Norge. Kerstin och Michael är också öppna för att etablera DigiJag i Finland.

Kerstin Gatuvärd visar en del av funktionerna i DigiJag. Kerstins och Michaels arbete har varit möjligt tack vare bidrag från Arvsfonden. Därtill har FUB varit projektägare i projekten *Anpassad IT - vägen till digital delaktighet* (2014-2017) och *Min digitala livsplattform DigiJag - En digital kognitivt tillgänglig lärmiljö* (2018-2021).

Michael och Kerstin började drömma om att skapa ett program som inte är bundet till en viss apparat, utan som går att använda med vilken enhet som helst. Så småningom började programvaran DigiJag ta form.

I dag används DigiJag av till exempel föreningar, skolor och serviceboenden. Programmet går att skrädarsy enligt användarnas behov. Man kan lägga in eget material, allt från mötesprotokoll till vägbeskrivningar, och man kan också använda digitala tjänster som exempelvis Google eller YouTube via programmet.

- Tanken är att DigiJag ska kunna användas av personer med måttlig intellektuell funktionsnedsättning, men det är absolut inte den enda gruppen som har nytta av programmet. Att det är enkelt i strukturen är ju inte en nackdel för någon, tvärtom, säger Kerstin.

- Enligt oss är programmets storhet att vi inte har lagt in en massa saker som vi tror att användarna vill ha, utan endast några få standardgrejer. Tanken är att man sedan ska kunna lägga in det man själv vill ha i programmet, utgående från sina egna intressen och behov, berättar Michael.

En digital skattkista

DigiJag har till stor del formats av de grupper som har gått kursen Anpassad IT vid Mora folkhögskola. Den tvååriga

kursen förverkligas i huvudsak på distans, men varje termin ordnas också några fysiska kurstillfällen. Kursen har lockat en bred grupp deltagare, allt från unga vuxna till femtioplussare.

Den nuvarande elevgruppen inledde sina studier i augusti. De har redan hunnit lära sig massvis, och deltagarna är överens om att de har varit nöjda med kursen så här långt.

- Jag älskar att komma hit till Mora! säger kursdeltagaren **Amanda Hjertton**.

- Det är bra. Vi gör en massa saker, instämmer **Robert Edlund**.

Tessan Johansson sammanfattar kursen med ett ord: - Toppenbra!

Allt material som används under kursen finns samlat på DigiJag. Här hittar deltagarna dokument, viktiga länkar, foton och annat som de har nytta av under studiernas gång. Dessutom har de förstås fått utforska programmet på egen hand och hitta sina egna favoritfunktioner.

Deltagaren **Moa Liljeborg** presenterar verktyget *Ramen*, där klassen har samlat gemensamma trivselregler. **Kalle Hellström** tycker om *Liopep*, där man kan få vardagsmotion genom att prova på olika rörelsespel. Dessutom kan man bland annat hitta allt från lättlästa nyheter till trevliga recept i DigiJag.

Att vara modig men ändå säker

En viktig aspekt av Anpassad IT-kursen är att lära ut hur man surfar säkert på nätet. Kerstin och Michael har märkt att många inom målgruppen har påverkats av omgivningens osäkerhet och rädsla för allt negativt som man kan råka ut för på nätet.

- En del av våra elever har lärt sig att det är farligt på nätet. De kan säga att de inte får klicka på en viss länk trots att vi försäkrar dem om att det är okej. Eller så kanske de klickar på någonting i smyg och vågar inte säga till om det faktiskt råkar hända någonting.

För att personer med funktionsnedsättning ska kunna hålla sig säkra på internet behövs lättillgänglig och -begriplig information.

- När vi startade den första kursen 2011 ringde jag runt till olika myndigheter i Sverige för att fråga om de hade någon information på lätt svenska om nätsäkerhet. Ingen hade någonting att erbjuda. Därför har vi skapat vårt eget material.

Kerstin och Michael betonar vikten av så kallad positiv risktagning. Det innebär att man måste lära ut vad man ska göra om någonting faktiskt händer.

- Om vi ska vara på internet så måste vi också inse att det finns faror man kan råka ut för. Vi har försökt lära ut att om vi redan från början har en plan B och en plan C ifall någonting händer så blir katastrofen inte så stor. Alternativet vore att lära ut att internet är en farlig plats som vi ska undvika, och det är inte en lösning, säger Michael.

Vad säger forskningen?

Det har genomförts en del forskning kring digitalisering och personer med funktionsnedsättning. Tyvärr är den forskningen ändå långt ifrån problemfri. I en stor del av studierna har man klumpat ihop personer med helt olika typer av funktionsnedsättningar, vilket gör att resultaten blir missvisande.

En forskare som vill motverka detta är **Stefan Johansson**, som samarbetar med Kerstin och Michael. Stefan forskar kring människa-datorinteraktion hos personer med specifika typer av funktionsnedsättningar, exempelvis kognitiv eller intellektuell funktionsnedsättning.

- När man tittar på de resultat som Stefan och hans företag Begripsam har fått fram så ser vi att personer med intellektuell funktionsnedsättning är väldigt exkluderade på internet. Tack vare de här undersökningarna börjar man successivt se den här gruppen mer och mer, men den medvetenheten finns tyvärr fortfarande inte hos dem som utvecklar programmen, berättar Michael.

I början av januari inleddes undersökningen *Svenskarna med funktionsnedsättning och internet* för femte gången. Projektet beskrivs som världens största enkätundersökning om digital delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

- De tidigare rapporterna har varit skrämmande läsning. Slutsatsen är att det digitala utanförskapet bland personer med funktionsnedsättning är stort, och att många blir isolerade hemma eftersom de inte kan köpa evenemangs- eller resebiljetter. Men det finns också forum där vi ser att personer inom målgruppen är mer aktiva, till exempel Youtube och Spotify, berättar Kerstin.

”

Det digitala utanförskapet bland personer med funktionsnedsättning är stort, och många blir isolerade hemma eftersom de inte kan köpa evenemangs- eller resebiljetter.

Deltagare i den aktuella Anpassad IT-kursen. Övre raden från vänster: Kalle Hellström, Emma Falk Vassberg, Therese Johansson, Mathilda Olsson och Linnea Hallberg. Sittande från vänster: Moa Liljeborg, Malin Öhrén, Herman Almquist, Robert Edlund och Amanda Hjertton. Foto: Rickard Jonsson

Vad har ni för råd till personer med intellektuell funktionsnedsättning som skulle vilja testa på fler digitala tjänster?

Kerstin (handledare): Om man läser så kan jag rekommendera boken *Livet på internet: surfa säkert och hitta rätt* av Emma Sorbring, Lotta Löfgren-Mårtenson och Martin Molin. Boken finns även som talbok. Man kan också ta del av vårt eget material Vad är okej på nätet? och Nätsäkra.

Michael (handledare): Jag skulle uppmuntra alla till att våga prova. Det är också bra att hitta någon, till exempel en anhörig eller assistent, som kan stötta en när man känner sig osäker.

Kalle (kursdeltagare): Det är viktigt att inte vara taskig på nätet.

Mathilda (kursdeltagare): Man ska inte lyssna på näthat. Om man möter näthat kan man till exempel ta bort kommentaren eller blockera den personen.

- Samhället digitaliseras väldigt snabbt, och man förutsätter att folk har möjlighet att ta del av information, identifiera sig med nätbankskoder och så vidare. Och så har vi den här målgruppen, där väldigt många inte ens kan få nätbankskoder. Då hamnar man ju utanför, påpekar Michael.

När visionerna inte matchar verkligheten

Michaels uppfattning är att myndigheter generellt är positivt inställda till digitala lösningar, men att kunskapen för att skapa digitala lösningar som faktiskt passar användarna lyser ofta med sin frånvaro.

- Den "digitalisering" som jag har sett går ofta ut på att man skyfflar ut några smart-teven och läsplattor till boenden. Om någon sedan kan använda apparaterna är inte så intressant. Våra politiker är väldigt ivriga på att digitalisera och hänga med i utvecklingen, men jag tror inte att de ännu har förstått vad som behövs för att göra det i praktiken.

- E-post är ett konkret exempel på någonting som vållar problem för personer med funktionsnedsättning. Du kan ju praktiskt taget inte göra någonting på nätet utan en mejladress, och de vanliga mejlprogrammen förutsätter att du kan läsa och skriva. Tidigare fanns det ett anpassat mejlprogram som hette EasyMail. Där fanns enkla symboler för att skicka mejl, läsa mejl och bifoga bilder, och det gick till exempel att lägga in profilbilder på sina kontakter i stället för bara namn. Nu fungerar programmet inte längre, och trots flera försök har vi ännu inte blivit erbjudna något alternativ, säger Kerstin.

Kerstin och Michael har haft kontakt med många myndigheter och beslutsfattare, men de betonar också att det allra viktigaste är att lyssna på vad personer inom målgruppen

själva vill och behöver.

- Om de här utmaningarna hade drabbat någon annan målgrupp så tror jag att vi hade sett fler insändare, debatter och uppvaktningar av politiker. Men det här är en målgrupp som inte nödvändigtvis har möjlighet att få sin röst hörd på samma sätt, konstaterar Kerstin.

Att främja digital tillgänglighet handlar inte bara om att skapa praktiska lösningar för att smidigt kunna sköta sina ärenden. Det handlar också om att stärka självförtroendet och känslan av självständighet hos personer med funktionsnedsättning.

- Vi brukar prata om någonting som vi kallar för kaxfaktor, berättar Kerstin leende.

När våra elever har lärt sig att röra sig på nätet har vi hört att det är några som på eget initiativ meddelar IT-avdelningen att "nu ligger internet nere" eller "ni får faktiskt fixa det här". När tilltron till den egna förmågan växer, då händer det saker och ting.

”

När tilltron till den egna förmågan växer, då händer det saker och ting.

Text: Anna Ilmoni

Foto: Sofia Jernström

Kerstin Gatu och Michael Kjellberg var några av talarna på FDUV:s 70-årsjubileum i november.

Från vårdobjekt till medborgare – stämningar från jubileumsseminariet

I november lockade FDUV:s jubileumsseminarium Från vårdobjekt till medborgare omkring 120 personer till G18 i Helsingfors. Det var en glädje att kunna samla samarbetsparter, personer med IF, anhöriga, föreningsaktiva, professionella och studerande för att belysa frågor om självbestämmande och delaktighet ur olika perspektiv och samtidigt fira förbundets 70-åriga historia. Tack till alla som deltog!

Från Steg för Steg deltog flera representanter i seminariet och framför allt föreläsningen om DigiJag väckte stort intresse.

Steg för Stegs ordförande Jon Tallberg och FDUV:s ordförande Mikaela Björklund fungerade som konferencier på seminariet.

Fotoväggen var populär.

◀ Undervisningsminister Anders Adlercreutz höll seminariets öppningsanförande.

◀ Lotta Frécon och Anna Pella berättade om sina erfarenheter av att ha barn med svår flerfunksionsned-sättning. Den stora utmaningen är att man lätt hamnar i rollen som projektledare och vårdare trots att man i första hand borde få vara förälder.

▼ Sanna Huldén från DuvTeatern lyfte i en fråga upp vikten av delaktighet inom livets alla arenor.

▲ Stina Sjöblom (till höger) bjöd på ett forskarperspektiv på service och stöd för självständigt liv och delaktighet. Här tillsammans med Torbjörn Stoor från Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området - FSKC.

► FDUV:s alla tidigare och nuvarande verksamhetsledare på scen. Från vänster: Lisbeth Hemgård, Mikael Lindholm och Annette Tallberg-Haahetela.

När du blir äldre – en ny lättläst broschyr om åldrandet

Att födas, växa upp och bli vuxen är naturligt. Det är lika naturligt att bli gammal och sedan dö.

För att möta behovet av information på lätt svenska om åldrande har FDUV i samarbete med Egentliga Finlands välfärdsområde Varha och Kyrkans central för det svenska arbetet gjort broschyren När du blir äldre. I den lättlästa broschyren har vi fokuserat på det positiva och det naturliga med att bli äldre. Det finns mycket fint att glädjas över i alla skeden av livet, fastän det sker fysiska och psykiska förändringar i kroppen.

Broschyren är i första hand riktad till personer med intellektuell funktionsnedsättning och är utarbetad av psykolog **Anita Norrdahl**, omsorgspräst **Claus Terlinden**, redaktör **Maria Österlund** och sakkunnig **Susanne Tuure**.

Illustrationerna är gjorda av **Linnea Ekstrand**.

Du kan ladda ned broschyren gratis i vår materialbank under material om kropp, hälsa och relationer: fduv.fi/materialbank. Man kan också beställa små mängder av broschyren från FDUV per epost: fduv@fduv.fi.

FDUV:s valteser för ett inkluderande samhälle

I april blir det kommunal- och välfärdsområdesval. De förtroendevalda inom kommuner och välfärdsområden fattar många beslut som påverkar vardagen för personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras familjer. FDUV har utarbetat valteser där vi efterlyser:

1. Välfärdsområden med fungerande funktionshinderservice på svenska
2. Livslångt lärande och en gemenskap för alla
3. En levande närmiljö tillgänglig för alla

Under varje punkt ringar vi in utmaningar och presenterar lösningar. Bekanta dig med valteserna på fduv.fi/val2025 och sprid dem gärna.

Inför välfärdsområdesvalet ordnar vi också dialogcaféer i samarbete med SAMS och de andra medlemsförbunden. Kandidater inbjuds till dialogcaféer på fem orter för att träffa personer med olika typer av funktionsnedsättningar. Syftet är att öka beslutsfattarnas förståelse för personer med funktionsnedsättning och de hinder de kan möta i sin vardag.

På varje dialogcafé representeras FDUV:s målgrupper av en erfarenhetstalare från Steg för Steg och en anhörig till en person med intellektuell funktionsnedsättning. Vi ordnade likadana tillställningar enligt dialogpausmetoden inför riksdagsvalet 2023 och de var mycket uppskattade.

Medlemsenkäten visar ökad oro för framtiden

Tack till alla er som svarat på vår medlemsenkät! Totalt fick vi in över 100 svar. De som svarade på enkäten till anhöriga gav FDUV:s stöd till personer med funktionsnedsättning och deras närstående i snitt vitsordet 8,3, vilket är något bättre än tidigare. Det är vi förstås tacksamma för. Men i svaren syns också ett missnöje med samhällets stöd och en ökad oro för framtiden.

Nästan hälften upplever alltså att de inte fått tillräckligt med information om välfärdsområdets tjänster och 45 procent uppger att de inte vet vem som är deras

kontaktperson inom funktionshinderservicen. Av de svarande anser drygt 35 procent att tillgången till tjänster på svenska blivit sämre sedan övergången till välfärdsområdena. Glädjande är ändå att nästan 50 procent uppger att de inte märkt någon förändring. På sikt hoppas vi förstås på en förändring till det bättre!

Vi kommer att analysera resultaten närmare under våren och använda oss av dem i vårt påverkansarbete och när vi utvecklar vår verksamhet. Vinnarna i lottdragningen av presentkort har meddelats personligen.

Rätten till konst och kultur som hobby förverkligas dåligt

Alla barn och unga har rätt att delta i konst- och kulturhobbyer som erbjuds av hemkommunen. Det gäller även barn och unga med behov av anpassade stödåtgärder, men på grund av strukturella problem uppfylls inte den här rättigheten i dag, vilket leder till diskriminering. Det här är något som Kultorum - forum för konstundervisning noterat och vill påverka. Kultorum koordineras av Sydkustens landskapsförbund och KulturÖsterbotten.

De har tagit fram ett faktablad där de ringar in problemet och lyfter fram lösningar. En central fråga är vem som ansvarar för resurseringen och koordineringen av stödåtgärder inom konst- och kulturhobbyer: välfärdsområdet eller kommunen? Man efterlyser också verksamhetsmodeller där två vuxna tillsammans leder gruppundervisning inom konst- och kulturhobbyer. På så sätt kan barn och unga i behov av stöd ofta integreras i existerande gruppverksamhet.

FDUV har fungerat som sakkunnigt bollplank när Kultorum tagit fram faktabladet. Vi välkomnar initiativet att jobba för inkludering som gör det möjligt för barn och unga att hitta den uttrycksform de föredrar och ett meningsfullt sammanhang. Du hittar faktabladet på svenska och finska på webbadressen sydkusten.fi/kultorum.

Konst och kultur som hobby – en rättighet för alla

Introduktion till särskilda stödbehov inom konst- och kulturhobbyer i Finland

KULTURUM

Optima börjar utbilda merkonomer i Helsingfors

Optima har hörsammat efterfrågan på yrkesutbildning inom krävande särskilt stöd på svenska i södra Finland. Hösten 2025 startar utbildningen ”Merkonom sp” i Helsingfors.

Utbildningen är anpassad för personer med särskilda stödbehov som vill utbilda sig inom kundbetjäning, försäljning, lagerhantering och ekonomi. Datorn är ett

centralt arbetsverktyg i utbildningen. Genom en kombination av teori och praktik förbereds studerande för att hantera olika arbetsuppgifter inom butiker och kundtjänst, uppger Optima.

I samband med den här utbildningen kommer det inte att finnas elevhem med personal dygnet runt så som det finns på Optima i Nykarleby.

Kurser och evenemang

LÖRDAG 8.3 KL. 10– 17 PÅ VILLA ELBA I KARLEBY

Välmåendedag för pappor

Vi ordnar en välmåendedag för pappor och bonuspappor till barn i alla åldrar med en intellektuell eller liknande funktionsnedsättning. Kom med och träffa andra pappor, ta del av information, kamratstöd och god mat i en kravlös miljö! Vi har både ledd diskussion med familjeterapeut **Thomas Källund** och fri samvaro. Det finns även möjlighet till bastu och vinterbad. Mera info och anmälan senast 27.2: fduv.fi/kalender, camilla.forsell@fduv.fi, 040 673 9695.

Foto: Sofia Jernström

TISDAGAR KL. 16–17 DIGITALT

Föreläsningsserien Vardagen med IF

Vår populära föreläsningsserie behandlar olika teman som berör vardagen för familjer där det finns barn, unga eller vuxna med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning. Under våren ordnas ännu följande träffar:

- 11.3: Bemötande av hela familjen där det finns barn med IF
- 25.3: Visuellt stöd för rutiner och struktur i vardagen

Mera info och anmälan senast samma dag kl. 14: fduv.fi/kalender, olivia.sandstrom@fduv.fi, 040 653 06 70

TISDAG 11.3, ONSDAG 9.4 OCH 21.5 KL. 17.30–19 I VEGAHUSET

Föräldrträffar i Helsingfors

Välkommen med på träffar för dig som har barn i dagis- eller skolåldern som behöver extra stöd eller handledning vilket gör vardagen annorlunda och utmanande på olika sätt. Du får utbyta erfarenheter och tankar kring vardagen med andra i liknande situation! Diskussionen leds av **Olivia Sandström** från FDUV och **Johan Palmén** från Folkhälsan. För barnen ordnas eget program. Mera info och anmälan senast en vecka innan: fduv.fi/kalender, olivia.sandstrom@fduv.fi, 040 653 0670.

Foto: iStock

TORSDAG 13.3 KL. 17.30–19.15 PÅ NEDERVETIL SKOLA

Föräldrträff i Nedervetil

Kom och träffa andra i en liknande situation, utbyt erfarenheter och tankar kring vardagen när man har ett barn, en ungdom eller vuxen med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning. Vi berättar om aktuellt och material kring funktionshinderservice och diskuterar teman som berör er vardag just nu. Vi ordnar vid behov med eget program för personerna med funktionsnedsättning och deras syskon. Träffen ordnas i samarbete med DUV i Karlebynejden. Mera info och anmälan senast 4.3: fduv.fi/kalender, camilla.forsell@fduv.fi eller 040 673 96 95

TORSDAG 20.3 OCH 22.5 KL. 17.30–19 PÅ FOLKHÄLSAN SENIORA

Föräldrträffar i Ekenäs

Välkommen med på träffar för dig som har barn som behöver extra stöd eller handledning vilket gör vardagen annorlunda och utmanande på olika sätt. Du får utbyta erfarenheter och tankar kring vardagen när man har ett barn, en ungdom eller vuxen med funktionsnedsättning. Diskussionen leds av **Olivia Sandström** på FDUV, även familjestödjare medverkar. Träffarna ordnas i samarbete med den lokala DUV-föreningen. Mera info och anmälan senast söndagen innan: fduv.fi/kalender, olivia.sandstrom@fduv.fi, 040 653 06 70.

Foto: iStock

TISDAG 1.4 KL. 17.30–19.30 PÅ HOTELL RED & GREEN

Föräldrträff i Närpes

Välkommen med på en träff där vi går igenom aktuellt kring den nya funktionshinderlagen och vilka förändringar det kan innebära med tanke på er familjs nuvarande tjänster och stöd. Du får också möjlighet att utbyta erfarenheter med andra föräldrar. Diskussionen leds av **Camilla Forsell** på FDUV. Träffen ordnas i samarbete med DUV i Sydösterbotten. Mera info och anmälan senast 24.3: fduv.fi/kalender, camilla.forsell@fduv.fi, 040 673 9695.

TORSDAG 10.4 KL. 18–19.30 DIGITALT

Föreläsning om ett annorlunda syskonskap

Att vara syskon i en familj med ett barn med funktionsnedsättning behöver inte vara problematiskt, men många syskon bär på frågor och känslor de sällan ges möjlighet att ställa eller släppa fram. På internationella syskon-dagen bjuder vi på en digital föreläsning till föräldrar, syskon och andra intresserade. Föreläsarna **Linn Magnusson** och **Samuel Holgersson** från det svenska kompetenscentret Ågrenska delar med sig av sina kunskaper och erfarenheter i hur du möter syskon på ett bra sätt. Mera info och anmälan senast 9.4: fduv.fi/kalender, camilla.forsell@fduv.fi, 040 673 96 95.

Foto: Sofia Jernström

ONSDAG 23.4 KL. 18.30–20 I KOMPANJONSKAPSHUSET HÖRNAN

Föräldrträff i Lovisa

Välkommen med på en träff för dig som har barn som behöver extra stöd eller handledning vilket gör vardagen annorlunda och utmanande på olika sätt. Du får utbyta erfarenheter och tankar kring vardagen när man har ett barn, en ungdom eller vuxen med funktionsnedsättning. Diskussionen leds av **Olivia Sandström** på FDUV, även familjestödjare medverkar. Mera info och anmälan: fduv.fi/kalender, olivia.sandstrom@fduv.fi, 040 653 0670.

5–6.4 PÅ HOTELL MARINA PALACE I ÅBO

DUV-dagar

Välkommen på DUV-dagar i Åbo! Vi diskuterar föreningarnas verksamhetsförutsättningar och teman som delaktighet, engagemang och finansiering. I samband med DUV-dagarna ordnas också FDUV:s vårmöte. DUV-dagarna riktar sig till DUV-föreningarnas och Steg för Stegs styrelser, anställda och andra aktiva. Kom med och få inspiration och träffa andra aktiva i medlemsföreningarna! Mera info och anmälan senast 9.3: fduv.fi/duvdagar2025

Funktionshinderkortet gör det lättare att resa och delta

Med EU:s funktionshinderkort kan du visa att du har en funktionsnedsättning eller att du behöver assistans. Du kan använda funktionshinderkortet till exempel i kollektivtrafiken och vid idrotts- och kulturarrangemang. På många ställen får man till exempel ta med en assistent gratis om man uppvisar kortet.

Funktionshinderkortet kostar 10 euro. Du kan själv välja om du vill ansöka om kortet. Då ska du fylla i och skicka in en ansökningsblankett till FPA. FPA kontrollerar om du har rätt att få funktionshinderkortet. Efter det får du en länk via e-post där du kan beställa kortet.

Det kan hända att man inte på alla ställen ännu känner till EU:s funktionshinderkort. Det tycker Petra Rantamäki är synd. Hon jobbar på Funktionshinderkortsbyrån. - Men ju fler som använder kortet desto mer känt kommer det att bli, säger hon.

Vi har talat med några personer som har EU:s funktionshinderkort.

Jonas Bergholm

Har du haft kortet länge?

Jag tog EU:s funktionshinderkort genast när det blev möjligt och de började göra reklam för kortet. Jag har haft det i fem år. Funktionshinderkortet är i kraft i tio år. Jag använder det ibland.

Jonas.

Var har du använt kortet?

Jag har använt kortet på biografer, på Borgbacken och i kollektivtrafiken. I Finnkinos biografer måste man uppvisa funktionshinderkortet för att en assistent ska få komma med gratis.

På Borgbacken ska man uppvisa funktionshinderkortet för att få ha med en ledsagare.

I HSL:s bussar, tåg och spårvagnar får man åka gratis om man har rullstol, men med funktionshinderkortet får en assistent åka gratis om man har ett A-märke på kortet.

Var det svårt att ansöka om kortet?

Det är ganska byråkratiskt. Jag behövde ett intyg på att jag behöver assistent. Det skickade jag till FPA på nätet. För det behövde jag bankkoder. Det behövdes också ett foto som jag skannade in.

För mig var det enkelt för jag kan använda datorn och har nätbankskoder. Men jag vet inte hur det är om man ska göra det för någon annan eller om man behöver använda pappersblankett.

Jag betalade också kortet via nätet. Kortet kom sedan på posten.

Maria svarar på frågorna med hjälp av sin mamma Majvor.

Maria Neuman

Har du haft kortet länge?

Jag har haft kortet sedan 2019, men använt det mera först de senaste åren då jag och min mamma förstod vad allt det kan användas till.

Kortet är fint. Där står mitt namn.

Var har du använt kortet?

Redan från början har jag använt det på Tropiclandia och simhallen i Vasa. Nu har jag också använt det på tåg, i spårvagnar och på museer.

Jag älskar att resa. Mitt favoritresmål är Helsingfors. Tillsammans med min mamma brukar vi ta tåget till Helsingfors, bo på hotell och åka spårvagn. Jag tycker också om att gå på konstutställningar, till exempel på museet Kuntsi i Vasa.

Har du använt kortet utomlands?

Nej, men jag ska snart till Sverige med min mamma och då ska vi testa hur det funkar där.

Var det svårt att ansöka om kortet?

Jag minns inte riktigt, men min mamma hjälpte mig.

John Pelkonen

Har du haft kortet länge?

Jag har haft EU:s funktionshinderkort i över ett år, men jag har inte haft så mycket nytta av det hittills. Jag har mest bara haft det i plånboken.

Var har du använt kortet?

Jag har försökt använda kortet på bussar och på konserter och ishockeymatcher men det har inte funkat så bra. Busschaufförerna och de som kollar biljetterna tror inte riktigt på funktionshinderkortet. Det känns som att man på många håll inte ännu känner till kortet. Man ska nog sitta i rullstol för att de ska tro en. Det är min erfarenhet.

I Borgåbussarna har kortet börjat fungera, men inte i Helsingfors.

Så det känns lite som bortkastade pengar när det ändå kostade 10 euro.

Var det svårt att ansöka om kortet?

Det var inte så invecklat. För mig var det ganska lätt. Man fick använda sitt eget foto, man behövde inte gå till fotograf.

Text: Matilda Hemnell

Foto: Ann-Britt Pada och Sofia Jernström

NÄR DU BLIR ÄLDRE

en lättläst broschyr

Ny lättläst broschyr om åldrandet

Det finns en ny lättläst broschyr om att åldras.

I broschyren kan du läsa om vad som förändras när du blir äldre och om vad du kan göra för att må bra. Broschyren berättar också om känslor åldrandet kan väcka hos dig, om minnessjukdomar och om att dö. Det finns mycket att glädjas över också när man blir äldre.

Du kan ladda ner broschyren från vår webbplats på adressen fduv.fi/materialbank eller beställa den från FDUV per e-post på adressen fduv@fduv.fi.

Elmer Orlo (till vänster) och Maria Selenius (ovan) deltar i studiecirkeln i Helsingfors. De får lära sig mer om bland annat demokrati. Sabina Öhman leder studiecirkeln tillsammans med Mayvor Lintinen (som inte syns på bild).

I Mitt val lär man sig om val och demokrati

Det är kommunalval och välfärdsområdesval i april. Inför de här valen ordnar Steg för Steg, FDUV och Svenska Folkskolans Vänner studiecirklar som heter Mitt val.

Studiecirkelarna Mitt val är riktade till personer med intellektuell funktionsnedsättning som behöver information på lätt svenska.

I studiecirkelarna lär sig deltagarna tillsammans om val och demokrati, och om de olika partierna. Det ordnas studiecirklar på sju orter. Varje studiecirkel träffas fem gånger. Den sista träffen är en lättpratad valdiskussion med inbjudna politiker. Politikerna får före valdiskussionen en kort utbildning i lätt språk.

Kjell Stjernholm har varit med och startat Mitt val-studiecirklar i Sverige. Där ordnades Mitt val första gången inför valet 2014. Man ville hjälpa personer med intellektuell funktionsnedsättning att vara väljare.

Förutom att man berättar om hur själva röstandet går till får deltagarna information om vad valet handlar om. - Det är ingen idé att lära ut om hur man röstar om man inte också lär ut vad man röstar om, säger Kjell.

Text: Matilda Hemnell
Foto: Sofia Jernström

Finland har en ny funktionshinderlag

Riksdagen har godkänt den nya lagen om funktionshinderservice, som vi kallar funktionshinderlagen. Lagen trädde i kraft den 1 januari 2025.

I funktionshinderlagen står det vem som kan få stöd på grund av sin funktionsnedsättning och hur stort stöd man kan få.

Tidigare fanns det två lagar, specialomsorgslagen och handikappservicelagen. I den nya lagen har man slagit ihop de gamla lagarna.

Det finns också andra lagar som kan vara viktiga för personer med funktionsnedsättning, till exempel socialvårdslagen.

När du ansöker om eller får din service behöver du inte veta om lagarna. Socialarbetaren ska hjälpa dig.

Vad tycker FDUV om den nya lagen?

FDUV har länge jobbat för en ny funktionshinderlag. Därför är vi glada att den nya lagen nu har trätt i kraft.

Men vi är också oroliga. Lagen blev inte så bra som vi hade hoppats och den är otydlig. Därför är det många frågor vi ännu inte har svar på. Vi måste vänta och se hur välfärdsområdena börjat använda lagen.

Du får gärna ta kontakt med oss på FDUV om du tycker att lagen tolkas på ett orättvist sätt.

Vi vill att alla ska få det stöd de behöver utan att behöva bråka om det.

Vad är nytt i lagen?

Mycket i lagen är bekant från tidigare. Här finns stödformer som

- stöd för boende
- personlig assistans
- dagverksamhet
- arbetsverksamhet.

Men här finns också nya stödformer som

- stöd i att fatta beslut
- särskilt stöd för delaktighet
- träning.

En bra sak med den nya lagen är att du som har en funktionsnedsättning nu ännu mer än tidigare ska vara med när man gör upp din klientplan. Klientplanen är en plan över den service och det stöd som du behöver.

Lagen ska också stöda självbestämmande och att du ska kunna leva ett så självständigt liv som möjligt.

Vad händer nu?

Lagen har en treårig övergångsperiod. Det betyder att beslut om service och stöd enligt de gamla lagarna kan gälla ännu tre år.

Du behöver alltså inte nu genast få beslut enligt den nya funktionshinderlagen. Men senast år 2027 behöver du en ny klientplan och nya beslut om service och stöd.

Du kan själv be om att få en ny klientplan och nya beslut, eller så tar socialarbetaren eller annan personal kontakt med dig eller med dina anhöriga.

Text: Matilda Hemnell

Bilder: Papunets bildbank, papunet.net, Sergio Palao / ARASAAC, en del redigerade av Papunet eller FDUV

STEG FÖR STEG, stegforsteg.fi

Martin Forssten, Sara Harvio, Ida Westerlund, Samira Enberg, Hanna Grandell och Andrea Westerlund deltar i Mitt val-studiecirkeln i Ekenäs.

Maria Lindqvist, Tom Tamminen och Marcus Bergroth deltar i Mitt val-studiecirkeln i Åbo.

Studiecirkeln Mitt val

Under våren ordnar vi studiecirkeln Mitt val som handlar om val och demokrati. Vi ordnar Mitt val på sju orter inför kommunal- och välfärdsområdesvalet. Du kan läsa mera om Mitt val på sid 9 och 31.

Studiecirkeln Mitt val har redan börjat så det går inte längre att anmäla sig. Men på den sista träffen ordnar vi en lättpratad valdiskussion som är öppen för alla.

Valdiskussionen ordnas:

- i Helsingfors den 27 mars
- i Jakobstad den 27 mars
- i Kristinestad den 30 mars
- i Åbo den 31 mars
- i Vasa den 6 april

I Ekenäs träffar gruppen kandidater på Rådhusorget en lördag i april.

Läs mera på vår webbplats, där finns närmare information om var och när valdiskussionerna hålls.

Kampanj om tillgänglighet

Inför kommunal- och välfärdsområdesvalet ordnar vi också en kampanj om tillgänglighet. Vi vill visa hur viktigt det är med tillgänglighet.

Vi samlar berättelser och bilder på sådant som är tillgängligt eller inte tillgängligt i våra medlemmars vardag.

Skicka gärna in exempel till oss.

Vi publicerar sedan bilderna på sociala medier och på vår kampanjwebbplats www.framsteg.fi Där kan du också läsa mera om kampanjen.

Kampanjen startar den första mars och håller på tills valet den 13 april.

Den 4 mars ordnar vi ett nätcafé där vi berättar mer om kampanjen för intresserade.

Rocka sockorna

Vi uppmärksammar Världsdagen för Down Syndrom den 21 mars med olika Rocka sockorna-evenemang.

Vi ordnar bland annat Rocka sockorna-fester på flera orter tillsammans med de lokala DUV-föreningarna och SAMS vänverksamhet.

Vi samarbetar även med bibliotek på några orter där våra medlemmar håller infobord och program för hela familjen.

DUV i Vasanejden • vasanejden.duv.fi

Hej från Vasanejden!

Vårens fritidsverksamhet är i gång. Häng med om något intresserar!

- **Friluftsdag** i ishallen i Malax lördagen den 8 mars kl. 13-15.30.
- **Pröva på curling, att skrinna och åka pulka.** Det bjuds på sockergris till kaffet.
- **Rocka sockorna-veckan** bjuder på filmvisning av *Det kunde ha varit vi* onsdagen den 19 mars kl. 16.45-19.30 på Ritz i Vasa och Rocka sockorna-fest fredagen den 21 mars kl. 18-19.30 i Folkhälsanhuset Wasa i Vasa.
- **DANSGALA** på Norrvalla lördagen den 29 mars kl. 17-20. 4 Music Band spelar. Inträde 10 euro. Gemensam buss ordnas från Vasa.
- **Motionskampanj hela april!** Fyll i motionskortet som finns i medlemsbladet.
- **Allsång** lördagen den 12 april kl. 14-15.30 i Folkhälsanhuset i Smedsby. Maria Risberg leder allsången. Efteråt dricker vi kaffe. Ta med 2 euro.
- **Teater med lunch** lördagen den 10 maj kl. 13.30-17.45 på Wasa Teater. Vi äter lunch på Ernst Salonger innan vi ser Duv-Teaterns föreställning *Livsfarligt på allvar*.
- **Jumbo Run med friluftsdag** lördagen den 17 maj kl. 13-16 vid Molnträsket i Vasa. Kom och åk motorcykel med sidovagn och njut av utomhusmatlagning.

Jan-Erik visar sitt konstverk på Seniorträffen.

Bowlinggruppen, dansgruppen, simning för vuxna, kill- och tjejgruppen, lördagsträffen och öppet hus-gruppen träffas en gång i månaden. Gymgruppen, seniorträffen, simskola för barn och disco på Waskia är varannan vecka. DramaDUVorna, Digilo, Wau Stars-jumppagrupp för barn och ungdomar, innebandy och konstmix för barn träffas varje vecka. Ännu finns det platser lediga! Ta kontakt med Tina på DUV om du vill komma med: vasanejden@duv.fi eller 040 543 45 56.

Välkommen på årsmöte onsdagen den 26 mars kl. 18.30 på DUV:s kansli i Vasa. Stadseenliga ärenden. Övrigt ärende: Sälja skog

DANSGALA

Lördagen den 29 mars kl. 17-20 på Norrvalla i Vörå. Inträde: 10 euro. Försäljning.

Arrangör: DUV i Vasanejden i samarbete med övriga DUV-föreningar i Österbotten och Vaasan Seudun Kehitysvammaisten Tuki.

Vill du åka med gemensam buss till dansen från Vasatrakten? Anmälan senast 20.3 till 040 543 45 56 eller vasanejden@duv.fi. Kostnad 10-15 euro beroende på hur många som åker med.

DUV i Karlebynejden • karlebynejden.duv.fi

Hälsningar från Karlebynejden

I november fick vi synlighet i Österbottens tidning. Våra medlemmar på Solsidan berättade att de tycker om fritidsverksamheten och sitt hem. Veckan därpå firade vi FDUV 70 år med dans till Guns rosor. På julfesten uppträdde Luciaföljet som övat med Eva-Lott Björklund.

Under läsåret har vi erbjudit *Rörelseklubben* åt skolelever där de fått prova på motionsformer som padel, boxning, gym och avslappning. Ridning och dans står ännu på tur.

Den 13.3 bjuder vi in till en föräldraträff i Nederve-til skola. Kom på en kopp kaffe och träffa andra som har barn med funktionsnedsättning. Den 10.5 ser vi DuvTeaterns *Livsfarligt på allvar* på Wasa Teater.

DUV i Västnyland och Kimitonejden • vnk.duv.fi

Hälsningar från DUV i Västnyland och Kimitonejden!

Våren har startat bra för vår ordinarie verksamhet. Dessutom ser vi framemot flera fester och föreställningar. I februari var vi på Tommy Nilssons konsert på Karelia i Ekenäs och 21.3 kl. 17.30-20 blir det **ROCKA SOCKORNA-disco** i Seminarieskolan. SamZimon sköter musiken och vi bjuder på lite snacks och en läsk. Inträde 10 euro.

Hurjadans-gruppen uppträder på Hurja Piruettis föreställningar på TryckeriTeatern i Karis i slutet av april eller början av maj (datumet är inte ännu fastslaget men det blir antingen 25-26.4 eller 2-4.5). Föreningens **våravslutning** ordnas 18.5 med konsert i Mikaelsskolans utrymmen i Ekenäs. Föreningens musik- och dansgrupper uppträder. Mera info kommer senare under våren.

Inför kommunal- och välfärdsområdesvalet ordnar vi **Mitt val**-studiecirklar för våra medlemmar. Det är ett samarbete med Steg för Steg.

I **Kimito** körde vi i gång vårterminen med bingo 4.2. Övrigt inplanerat program är skivråd 4.3, påskprogram med äggrullning och annat skoj 8.4 samt sommarfest 6.5.

Teater Magnitude

I år är vi stolta över att presentera vår tolkning av *Den lilla sjöjungfrun* - en berättelse fylld av drömmar, mod och kärlek. Följ med på en storlagen resa under havets yta när vi intar scenen på TryckeriTeatern i Karis. Läs mera och boka biljetter via teatermagnitude.net

Föreställningsdatum:

- PREMIÄR söndag 13.4.2025 kl. 16
- tisdag 15.4.2025 kl. 10 (främst för skolklasser)
- torsdag 17.4.2025 kl. 19
- lördag 19.4.2025 kl. 16
- söndag 20.4.2025 kl. 16

Välkommen på föreningens årsmöte 23.3 kl. 15 på Motell Marine i Ekenäs. Alla medlemmar är hjärtligt välkomna! Anmälan till anmalning.vn@duv.fi.

Vi efterlyser föräldrar och anhöriga som vill sitta i styrelsen. Inom styrelsen finns olika uppgifter, bland annat planering av föreningens verksamhet, ekonomi, administration, agerande som arbetsgivare och kommunikation. Ta kontakt med Nanny om du är intresserad av en plats i styrelsen!

Tacksamt vara med i DUV – "när man ses bara strålar de"

Här på sidan lyfter vi fram personer som är engagerade i våra medlemsföreningar. Äkta paret Ralf och Anki Snellman i Pedersöre är båda med i DUV i Jakobstadsnejden, Ralf som ordförande och Anki som kassör.

Varför har ni engagerat er i DUV?

Anki: Jag hade en bror med intellektuell funktionsnedsättning. Min pappa **Sven Sundqvist** var i tiderna med och startade Lyckebo på 1960-talet. Lyckebo var en sorts dagverksamhet för målgruppen. Sven var också en av drivkrafterna bakom byggandet av Larsmo boende. Där fick min bror Kurre bo sina sista levnadsår. Jag har med andra ord varit i kontakt med föreningen sedan barnsben och har varit kassör i 20-25 år. I dag jobbar jag också med målgruppen på ett boende. Dessutom sitter jag i rådet för personer med funktionsnedsättning i Pedersöre kommun och är med i FDUV:s intressepolitiska arbetsgrupp.

Ralf: Jag har varit ordförande i drygt fem år. Jag var ofta med på föreningens årsmöten och blev sedan tillfrågad om jag kan tänka mig att ställa upp som ordförande. På den vägen är det. I oktober blev jag färdig med mina studier till korttidsterapeut så nu är jag redo att ge stafettpippen vidare för att kunna lägga mera tid på terapiarbetet.

Anki: Ja, allt har sin tid. Jag känner också att efter alla dessa år kunde nya krafter ta vid.

Ralf: Det är nuförtiden svårare att få folk att ställa upp på talko. Folk har så mycket annat på gång. DUV i Jakobstadsnejden har byggt och äger Backebo, ett boende i Jakobstad. Det tar ganska mycket av våra resurser.

Vad är ni bra på i er förening?

Anki: Vi har två koncept som vi lyckats jättebra med: sommarträffen och julfesten brukar locka över 100 deltagare. Vi ordnar också mindre grejer som bowling, allsång och dans. Vattengymnastiken har varit jätteuppskattad.

Vad borde ni bli bättre på?

Anki: Vi borde brädla vårt utbud av fritidsaktiviteter och ha ett lite mer omväxlande program. Men med personalbristen på boenden är det också svårare att få deltagare när det inte finns personal som kan följa med på aktiviteter.

Ralf: Föreningen har haft en fritidsledare på deltid. Hon slutade vid nyår så nu letar vi efter en ny.

Vad får ni ut av att vara med i DUV?

Anki: Det är nog den här glädjen och tacksamheten som man får. De blir så glada då man ses. Jag uppskattar också alla träffar som FDUV ordnar där man får träffa andra som jobbar för samma målgrupp. Man får nya idéer och har alltid mer inspiration efter träffarna.

Ralf och Anki Snellman. Foto: privat

Ankis bror Kurre. Foto: privat

Ralf: Man ser hur de uppskattar verksamheten. När man ses bara strålar de. Det är en tacksam "kundkrets".

Vad skulle nya engagerade kunna ge föreningen?

Anki: De skulle komma med nya idéer och infallsvinklar.

Ralf: Vi har ordnat många program för äldre, för att ordna för yngre behöver det komma med någon som tänker lite annorlunda. Det är viktigt att få yngre med i verksamheten och få fler med småbarn med i styrelsen. Men det är knepigt. Det är klart att har man ett specialbarn och andra barn och dessutom arbetar så är det svårt att kombinera med frivilliguppdrag. Men vi har ändå roligt i styrelsen och man blir en sammansvetsad grupp.

Anki: Om någon känner att den vill komma med får den gärna höra av sig!

Text: Matilda Hemnell

 FDUV

**Bort från
marginalen!**

KOMMUNAL- OCH VÄLFÄRDS-
OMRÅDESVAL 2025

Valteser för ett inkluderande samhälle

Vi efterlyser:

- 1 Velfärdsområden med fungerande funktionshinderservice på svenska
- 2 Livslångt lärande och en gemenskap för alla
- 3 En levande närmiljö tillgänglig för alla

Läs mer på
fduv.fi/val2025